

УДК 582. 953. 4. + 631. 525. 580. 006 (477. 20)

Дідух А. Я., Мазур Т. П., Дідух М. Я.

**ВИДОВИЙ СКЛАД РОДУ *UTRICULARIA* L. ТА ЙОГО
ЕКОБІОМОРФОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ (РОДИНА
LENTIBULARIACEAE RICH.)**

Ботанічний сад ім. акад. О. В. Фоміна ННЦ “Інститут біології” Київського національного університету імені Тараса Шевченка;
Україна, м. Київ, E-mail: ki26@bigmir.net

Ключові слова: *utricularia*, видовий склад, географічне поширення, екологія.

В сучасних умовах антропогенного впливу світові природні місцезростання багатьох гідрофітів, до яких відносяться і комахоїдні рослини, зазнають суттєвої трансформації. Це в свою чергу призводить до скорочення чисельності та навіть зникнення окремих локальних популяцій. До таких видів, що знаходяться на межі зникнення, відноситься рід *Utricularia* L. [1]. Він вимагає особливого відношення та вивчення. Тому невід’ємною частиною загальної стратегії його збереження є охорона в умовах *ex situ*. Одним з ефективних методів є інтродукція, якою традиційно займаються ботанічні сади та дендропарки [4].

МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ

Об’єктом вивчення та дослідження був рід *Utricularia*. Його систематичний та екобіоморфологічний аналіз. Види визначались за Е. А. Земсковою [2], А. Кернер фон Марілаун [3], W. Goebel [8], А. Wagner [10], Р. Taylor [9] та електронним ресурсом [11]. Систематичний аналіз та правильність написання прізвищ авторів перевіряли за R. K. Brummitt [6; 7]. Характеристику кліматичних умов місць природного поширення складено на основі літературних першоджерел: А. Л. Тахтаджяна [5], А. Кернер фон Марілаун [3], W. Goebel [8], А. Wagner [10].

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Світові популяції видів роду *Utricularia* нечисленні та невеликі за розмірами. Утворюють у водоймах, на болотах, на селях серед каміння чи у заглибинах неширокі смуги, плями, острівці та куртини. Зустрічаються вони у листках тропічних рослин, які щільно прилягають один до одного основними частинами, утворюючи так звані “цистерни” з водою. Присутність рослин роду *Utricularia* добре помітна лише під час квітання. Водні представники, піонерні види, прісноводних замкнених та малопроточних ацидофільних водойм із мулуватого-піщаними та мулуватоторфовими донними відкладами, які в озерах, старицях, на обводнених торфовищах зростають на глибині 5–100 см. При коливанні рівня води життєвість водних видів знижується. Трастральні, літофітні та епіфітні види ендеміки тропічних вологих зон. Природоохоронний статус видів:

вразливий, зникаючий, зниклий. Відомості про розмноження та розведення представників роду у спеціально створених умовах майже відсутні [1]. Синоніміка роду *Utricularia* складна. Це призводить до плутанини з назвою. Використовують наступні назви: *Akentra* Benj., *Aranella* Barnhart, *Askofake* Raf., *Avesicaria* (Kamieński) Barnhart, *Biovularia* Kamieński, *Bucranion* Raf., *Calpidisca* Barnhart, *Cosmiza* Raf., *Diurospermum* Edgew., *Enetophyton* Nieuwl., *Enskide* Raf., *Hamulia* Raf. *Lecticula* Barnhart, *Lentibularia* Ség., *Lepiactis* Raf., *Megozipa* Raf., *Meionula* Raf., *Meloneura* Raf., *Nelipus* Raf., *Orchyllium* Barnhart, *Pelidnia* Barnhart, *Personula* Raf., *Plectoma* Raf., *Pleiochasia* (Kamieński) Barnhart, *Plesisa* Raf., *Polypompholyx* Lehm., *Saccolaria* Kuhl., *Sacculina* Bosser, *Setiscapella* Barnhart, *Stomoisia* Raf., *Tetralobus* A. DC., *Trilobulina* Raf., *Trixapias* Raf., *Vesiculina* Raf., *Xananthes* Raf. Після опрацювання якої, притримуємось назви – *Utricularia* L. Найбільший, за кількістю видів серед комахоїдних рослин, рід отримав свою назву через те, що на пагонах рослин, у воді або у вологому ґрунті, формують пухирці – *utriculi*. Вивчення систематики роду дозволяє виявити особливості та причини різноманіття видів, що допоможе у вирішенні проблеми збагачення природних ресурсів. Рід *Utricularia* вирощували в СНД з 1887 року [2]. Як декоративна водна рослина в Україні відома понад 100 років. Створення композицій за участю представників роду та введення їх в колекції гідрофільних рослин вимагає особливого підходу. В межах роду види представлені різними екологічними групами та підгрупами. Навіть в межах екологічної групи є представники, які ведуть себе по-різному, відносно сезону. Догляд за представниками роду в значній мірі залежить від асортименту інтродуцентів та створених умов в захищеному та відкритому ґрунті, що інколи, при інтенсивному розростанні, утворенні куртин, зимуючих бруньок унеможлиблює утримання їх в умовах штучної, спускної під зиму, водойми. Принцип поділу на екобіоморфологічні групи загального списку видів роду, дозволить заздалегідь спланувати створення нових засік з постійно вологим чи періодично обсихаючим ґрунтом та догляд за ними. Наводимо опрацьований загальний список видів роду *Utricularia* (табл. 1, 2).

Таблиця 1

**Список видів роду *Utricularia* L.
залежно від екобіологічних особливостей**

Назва виду та поширення	Рік відкриття	Водні	Терастральні	Літофітно-епіфітні
<i>U. adpressa</i> Salzm. ex St. Hil. & Gir. Центральна, Південна Америка	1838	Вр	Т	
<i>U. albiflora</i> R. Br. Ендемік Австралії	1810		Т	
<i>U. albocaerulea</i> Dalz. Ендемік Індії	1851		Т	
<i>U. alpina</i> Jacq. Південна Америка	1760		Т	Е
<i>U. amethystina</i> Salzm. ex St. Hil. & Gir. Флорида	1838		Т	
<i>U. andongensis</i> Welw. ex Hiern. Флорида	1900		Т	Л
<i>U. antennifera</i> P. Taylor Східна Австралія	1986		Т	
<i>U. appendiculata</i> E. A. Bruce Ендемік Африки	1934		Т	
<i>U. arcuata</i> R. Wight Ендемік Індії	1849		Т	
<i>U. arenaria</i> A. DC. Південна Африка	1844		Т	
<i>U. arnhemica</i> P. Taylor Ендемік Австралії	1986	Вр	Т	
<i>U. asplundii</i> P. Taylor Ендемік східної частини Південної Америки	1975		Т	Е
<i>U. aurea</i> Lour. Індія, Японія, Австралія	1790	Впр		
<i>U. aureomaculata</i> Steyerem. Ендемік Венесуели	1953			Л
<i>U. australis</i> R. Br. Європа, Азія, Китай, Японія, Австралія	1810	Впр		
<i>U. babui</i> Yadav, Sardesai & Gaikwad Індія	2005		Т	
<i>U. beaugleholei</i> Gassin Австралія	1993		Т	
<i>U. benjaminiana</i> Oliv. Африка, Центральна, Південна Америка	1860	Нзпр		
<i>U. benthamii</i> P. Taylor Східна Австралія	1986		Т	

<i>U. bifida</i> L. Азія, Океанія, Австралія, Китай, Індія, п-ів Індонезія, Японія, п-ів Корея, Лаос, Малайзія, Непал, о-в Нова Гвінея, Філіппінські о-ви, о-ів Шрі-Ланка, Таїланд, В'єтнам	1753		Т	
<i>U. biloba</i> R. Br. Ендемік Австралії	1810	Пр	Т	
<i>U. biovularioides</i> (Kuhlm.) P. Taylor (Bas.: <i>Saccolaria biovularioides</i>) Бразилія	1986	Впр		
<i>U. bisquamata</i> Schrank Південна Африка	1824		Т	
<i>U. blackmanii</i> R. W. Jobson Австралія	2012		Т	
<i>U. blanchetii</i> A. DC. Ендемік Бразилії	1844		Т	Л
<i>U. bosminifera</i> Ostenf. Ендемік Таїланду	1906	Пр	Т	
<i>U. brachiata</i> (R Wight) Oliv. Від східних Гімалаїв до Юньнаня	1859			Л
<i>U. bracteata</i> Good Ендемік Південної тропічної Африки	1924		Т	
<i>U. breinii</i> Nees Центральна, Західна Європа	1830	Нзпр		
<i>U. breviscapa</i> Wright ex Griseb. Південна Америка	1866	Впр		
<i>U. buntingiana</i> P. Taylor Ендемік Венесуели	1975			Е
<i>U. caerulea</i> L. Японія, Китай, п-ів Корея, Південна Азія, Південна Африка (о-в Мадагаскар), Північно-Східна Австралія, о-в Шрі-Ланка, Уссурійськ (Росія)	1753		Т	
<i>U. calycifida</i> Benj. Ендемік північної частини Південної Америки, Бразилія, Гуйяна, Венесуела	1847		Т	
<i>U. campbelliana</i> Oliv. Ендемік північної частини Південної Америки, Бразилія, Гуйяна, Венесуела	1887			Е
<i>U. capilliflora</i> F. Muell. Австралія	1890		Т	
<i>U. ceciliai</i> P. Taylor Індія	1984		Т	
<i>U. cheiranthos</i> P. Taylor Австралія	1986		Т	
<i>U. chiakiana</i> Komiyu & Shibata Венесуела	1997	Вр		
<i>U. chiribiquitensis</i> Fernandez-Perez Ендемік Колумбії, Венесуели	1964		Т	
<i>U. choristotheca</i> P. Taylor Ендемік північної частини Південної Америки	1986	Р		

<i>U. christopheri</i> P. Taylor Азія, Непал, Індія	1986			Л
<i>U. chrysantha</i> R. Br. Ендемік Австралії, півдня о-ва Нова Гвінея	1810		Т	
<i>U. circumvoluta</i> P. Taylor Північна Австралія (Квінсленд)	1986		Т	
<i>U. cornuta</i> Michx. Ендемік Північної Америки	1803	Впр	Т	
<i>U. corynephora</i> P. Taylor Бірма, Таїланд	1986			Л
<i>U. costata</i> P. Taylor Ендемік Бразилії, Венесуели	1986		Т	Л
<i>U. cucullata</i> St. Hil. & Gir. Ендемік Південної Америки	1838	Впр		
<i>U. cymbantha</i> Welw. ex Oliv. Ангола, о-в Мадагаскар, Африка, Уганда, Заїр	1865	Впр		
<i>U. delicatula</i> Cheesem. Ендемік о-вів Нової Зеландії	1906		Т	
<i>U. delphinioides</i> Thorel ex Pellegr. Ендемік п-іва Індокитаю	1920		Т	
<i>U. deterrmannii</i> P. Taylor Південна Америка	1986	Р		
<i>U. dichotoma</i> Labill. Австралія	1804		Т	
<i>U. dimorphantha</i> Makino Ендемік Японії	1906	Впр		
<i>U. dunlopia</i> P. Taylor Австралія	1986		Т	
<i>U. dunstaniae</i> F. E. Lloyd Північно-західна Австралія	1936		Т	
<i>U. endresii</i> Rehb. f. Ендемік Центральної Америки, Північно-західної частини Південної Америки	1874			Е
<i>U. erectiflora</i> St. Hil. & Gir. Центральна, Південна Америка	1838		Т	
<i>U. fimbriata</i> H. B. K. Колумбія, Венесуела	1818		Т	
<i>U. firmula</i> Welw. Ex Oliv. Тропічна та Південна Африка	1865		Т	
<i>U. fistulosa</i> P. Taylor Північно-східна частина західної Австралії	1986	Нзр		
<i>U. flaccida</i> A. DC. Ендемік Бразилії	1844		Т	
<i>U. floridana</i> Nash Ендемік Північно-Східної Америки	1896	Нзр		
<i>U. foliosa</i> L. Африка, Північна, Південна Америка	1753	Впр		

<i>U. forrestii</i> P. Taylor Північна Бірма, Західний Китай	1986			Л
<i>U. foveolata</i> Edgew. Тропіки старого світу, Африка, Азія, Австралія, східна частина о-ва Ява	1847	П	Т	
<i>U. fulva</i> F. Muell. Ендемік Австралії	1858	П	Т	
<i>U. furcellata</i> Oliv. Ендемік Північно-Східної Індії	1859			Л
<i>U. garrettii</i> P. Taylor Таїланд	1986			Л
<i>U. geminiloba</i> Benj. Бразилія	1847		Т	Л
<i>U. geminiscapa</i> Benj. Північно-східна Америка, Північно-східна Канада	1847	Впр		
<i>U. geoffrayi</i> Pellegr. П-ів Індокитай	1920		Т	
<i>U. georgei</i> P. Taylor Західна Австралія, Африка	1986		Т	
<i>U. gibba</i> L. Австралія, Африка, Південно-східна Азія	1753	Нзпр		
<i>U. graminifolia</i> Vahl п-ів Індокитай	1804	П	Т	Е
<i>U. guayanensis</i> A. DC. Центральна, Південна Америка	1844		Т	
<i>U. hamiltonii</i> F. E. Lloyd Ендемік Північної Австралії	1936	Нзр		
<i>U. helix</i> P. Taylor Західна Австралія	1986	Нзр		
<i>U. heterochroma</i> Steyerem. Венесуела	1953	Р		
<i>U. heterosepala</i> Benj. Ендемік Філіппінських о-вів, (о-вів Палау, Лузон, Сібуян)	1847	П		
<i>U. hintonii</i> P. Taylor Ендемік Мексики	1986			Л
<i>U. hirta</i> Klein ex Link Індія, Південно-Східна Азія: Бангладеш, Камбоджа, Лаос, о-в Шрі-Ланка, Таїланд, В'єтнам, о-в Борнео	1820		Т	
<i>U. hispida</i> Lam. Ендемік Центральної, Південної Америки	1791	Пр	Т	
<i>U. holtzei</i> F. Muell. Австралія	1893	Вр		
<i>U. humboldtii</i> Schomb. Ендемік Південної Америки (Бразилія, Гуйяна, Венесуела)	1841	Пр	Т	Е
<i>U. huntii</i> P. Taylor Ендемік Бразилії	1986		Т	
<i>U. hydrocarpa</i> Vahl Тропіки Північної, Південної Америки	1804	Впр		

<i>U. inaequalis</i> A. DC. Південно-західна Австралія	1844		+	
<i>U. 49nflat</i> (A. Rich.) Alain, (Bas.: <i>Drosera incisa</i>) о-в Куба	1956	Впр		
<i>U. inflata</i> Walt. Північно-східна Америки	1788	Впр		
<i>U. inflexa</i> Forsk. Тропічна Африка, о-в Мадагаскар, Індія	1775	Впр		
<i>U. intermedia</i> Hayne Північна Америка, Азія, Європа	1800	Нзр		
<i>U. inthanonensis</i> Suksathan & J. Parn. Таїланд	2010			Е
<i>U. involvens</i> Ridl. Південно-Східна Азія, Малайзія, Бірма, Таїланд, Північно-Східна Австралія	1895		Т	
<i>U. jackii</i> J. Parn. Ендемік Таїланду	2005		Т	
<i>U. jamesoniana</i> Oliv. Центальна Америка, Північний-Захід Південної Америки	1860			Е
<i>U. juncea</i> Vahl Центральна, Південна, Північна Америка	1804		Т	
<i>U. kamienskii</i> F. Muell. Австралія	1893		Т	
<i>U. kenneallyi</i> P. Taylor Ендемік Західної Австралії	1986		Т	
<i>U. kimberleyensis</i> C. A. Gardn. Австралія	1930		Т	
<i>U. kumaonensis</i> Oliv. Індія, Непал, Китай	1859		Т	Е, Л
<i>U. laciniata</i> St. Hil. & Gir. Бразилія	1838		Т	
<i>U. lasiocaulis</i> F. Muell. Австралія	1885		Т	
<i>U. lateriflora</i> R. Br. Австралія	1810		Т	
<i>U. laxa</i> St. Hil. & Gir. Аргентна, Парагвай, Бразилія	1838		Т	
<i>U. lazulina</i> P. Taylor Індія	1984		Т	
<i>U. leptoplectra</i> F. Muell. Австралія	1885	Пр	Т	
<i>U. leptorhyncha</i> Schwarz Австралія	1927		Т	
<i>U. letestui</i> P. Taylor Ендемік Південна Африканська Республіка	1989		Т	

<i>U. limosa</i> R. Br. Ендемік Австралії, Південно-Східна Азія (Китай, Лаос, Малайзія, о-в Нова Гвінея, Таїланд, В'єтнам)	1810	Пр	Т	
<i>U. livida</i> E. Mey. Ефіопія, Кепська провінція, о-в Мадагаскар, Мексика	1837		Т	
<i>U. lloydii</i> Merl ex F. E. Lloyd Ендемік Центральної, Південної Америки	1932		Т	
<i>U. longeciliata</i> A. DC. Ендемік Південної Америки	1844		Т	
<i>U. longifolia</i> Gardn. Ендемік Бразилії	1842		Т	Л
<i>U. lowriei</i> R. W. Jobson Австралія (Квінсленд)	2013	Пр	Т	
<i>U. macrocheilos</i> (P. Taylor) P. Taylor (Bas.: <i>U. micropetala</i> var. <i>macrocheilos</i>) Тропічна Африка	1986		Т	
<i>U. macrorhiza</i> Le Conte Північна Америка, Східна Азія	1824	Впр		
<i>U. malabarica</i> Janarthanam & Henry Ендемік Південної Індії	1989			Л
<i>U. mangshanensis</i> G. W. Hu Китай	2007		Т	
<i>U. mannii</i> Oliv. Ендемік тропічної Африки	1865			Е
<i>U. menziesii</i> R. Br. Ендемік Західної Австралії	1810		Т	
<i>U. meyeri</i> Pilger Бразилія	1901		Т	
<i>U. microcalyx</i> (P. Taylor) P. Taylor (Bas.: <i>U. welwitschii</i> var. <i>microcalyx</i>) Тропічна Африка	1971		Т	
<i>U. micropetala</i> Sm. Ендемік Центральної, Західної тропічної Африки	1819		Т	
<i>U. minor</i> L. Північна Америка, Азія, Європа	1753	Нзр		
<i>U. minutissima</i> Vahl Азія Австралія, Японія, о-в Нова Гвінея	1804		Т	
<i>U. mirabilis</i> P. Taylor Південна Америка, Венесуела	1986	Р		
<i>U. monanthos</i> Hook. F. Австралія, Тасманія, о-в Нова Зеландія	1860		Т	
<i>U. moniliformis</i> P. Taylor о-в Шрі-Ланка	1986			Л
<i>U. muelleri</i> Kam. Північна Австралія, Папуа–о-в Нова Гвінея	1894	Впр		
<i>U. multicaulis</i> Oliv. Китай, Індія, Непал	1859			Л

<i>U. multifida</i> R. Br. Південно-Західна Австралія	1810		Т	
<i>U. myriocista</i> St. Hil. & Gir. Ендемік Південної Америки (Аргентина, Болівія, Бразилія, Гуйяна, Тринідад, Венесуела)	1838	Впр		
<i>U. nana</i> St. Hil. & Gir. Південна Америка (Бразилія, Гуйяна, Суринам, Венесуела)	1838		Т	
<i>U. naviculata</i> P. Taylor Бразилія, Венесуела	1967	Впр		
<i>U. nelumbifolia</i> Gardn. Ендемік Бразилії	1852			Е“ц”
<i>U. neottioides</i> St. Hil. & Gir. Бразилія, Колумбія, Венесуела	1838	Р		
<i>U. nephrophylla</i> Benj. Ендемік Бразилії	1847			Л
<i>U. nervosa</i> G. Weber ex Benj. Південна Америка	1847		Т	
<i>U. nigrescens</i> Sylven Ендемік Бразилії	1909		Т	
<i>U. novae-zelandiae</i> Hook. f. о-в Нова Зеландія	1853		Т	
<i>U. ochroleuca</i> Hartm. Європа, Японія, Північно-західна Америка	1857	Нзр		
<i>U. odontosepala</i> Stapf Тропічна Африка	1912		Т	
<i>U. odorata</i> Pellegr. Південна Азія	1920		Т	
<i>U. olivacea</i> Wright ex Griseb. Схід Північної Америки, Південна Америка	1866	Впр		
<i>U. oliveriana</i> Steyerem. Венесуела, Амазонія, Колумбія	1953	Р		
<i>U. panamensis</i> Steyerem. ex P. Taylor Центральна Америка, Панама	1986			Л
<i>U. parthenoripes</i> P. Taylor Ендемік Бразилії	1986		Т	
<i>U. paulineae</i> Lowrie Ендемік Західної Австралії	1998		Т	
<i>U. pentadactyla</i> P. Taylor Тропічна Африка	1954		Т	
<i>U. peranomala</i> P. Taylor Ендемік Китаю	1986			Л
<i>U. perversa</i> P. Taylor Ендемік Мексики	1986	Впр		
<i>U. petersoniae</i> P. Taylor Ендемік Мексики	1986			Л
<i>U. petertaylorii</i> Lowrie Південно-західна Австралія	2002		Т	

<i>U. phusoidaoensis</i> Suksathan & J. Parn. Таїланд	2010			Л
<i>U. physoceras</i> P. Taylor Ендемік Бразилії	1986		Т	
<i>U. pierreii</i> Pellegr. П-ів Індокитай (Таїланд, В'єтнам)	1920		Т	
<i>U. platensis</i> Speg. Ендемік Південної Америки	1899	Впр		
<i>U. pobeguinii</i> Pellegr. Ендемік Африки	1914		Т	
<i>U. roconensis</i> Fromm-Trinta Ендемік Південної Америки (Бразилія, Болівія, Аргентина)	1985	Впр		
<i>U. podadena</i> P. Taylor Африка	1964		Т	
<i>U. polygaloides</i> Edgew. Індія, Західний Бенгал, о-в Шри-Ланка	1847		Т	
<i>U. praelonga</i> St. Hil. & Gir. Південна Америка (Аргентина, Бразилія, Парагвай)	1838		Т	
<i>U. praeterita</i> P. Taylor Ендемік Індії	1983		Т	
<i>U. praetermissa</i> P. Taylor Ендемік Центральної Америки: Коста-Ріка, Нікарагуа, Панама	1976			
<i>U. prehensilis</i> E. Mey. Тропічна Африка (Ангола, ПАР, демократична Республіка Конго, Ефіопія, Кенія, о-в Мадагаскар), Південна Африка, Танзанія, Замбія, Зімбабве	1837		Т	
<i>U. pubescens</i> Sm. Індія, Тропічна Центральна, Південна Африка	1819		Т	Л
<i>U. pulchra</i> P. Taylor Ендемік о-в Нова Гвінея	1977		Т	Л
<i>U. punctata</i> Wall. ex A. DC. Борнео, Бірма, Китай, Малайзія, о-в Суматра, Таїланд, В'єтнам	1844	Впр		
<i>U. purpurea</i> Wlat. Північна Америка, о-в Куба, Гондурас	1788	Впр		
<i>U. purpureocaerulea</i> St. Hil. & Gir. Ендемік Бразилії	1838		Т	
<i>U. pusilla</i> Vahl Центральна, Південна Америка (Аргентина, Болівія, Бразилія, Колумбія, Коста-Ріка, о-в Куба, Домініканська Республіка, Еквадор, Гуйяна, Гондурас, о-в Ямайка, Мехіко, Нікарагуа, Панама, Парагвай, Перу, Пуерто-Ріко, Суринам, Тринідад, Венесуела)	1804		Т	
<i>U. quelchii</i> N. E. Br. Ендемік Гуйяна, Венесуела	1901		Т	Е
<i>U. quinquentata</i> F. Muell. ex P. Taylor Австралія	1986		Т	
<i>U. radiata</i> Small Північна Америка	1903	Впр		

<i>U. raynalii</i> P. Taylor Ендемік тропічної Африки	1986	Впр		
<i>U. recta</i> P. Taylor Індія Непал, Бутан, Китай	1986		Т	
<i>U. reflexa</i> Oliv. Ендемік Африки, о-в. Мадагаскар	1865	Впр		
<i>U. regia</i> Zamudio & Olvera Ендемік Мексики	2009			Л
<i>U. reniformis</i> St. Hil. Ендемік Бразилії	1830	Пр	Т	Е
<i>U. resupinata</i> Greene Схід Канади, Схід Північної Америки, північна частина Південної Америки	1840	Пр		
<i>U. reticulata</i> Sm. Індія, Шри-Ланка	1805	Пр		
<i>U. rhododactylos</i> P. Taylor Ендемік Північної Австралії	1986	Пр		
<i>U. rigida</i> Benj. Ендемік Західної тропічної Африки	1847	Р		
<i>U. rostrata</i> A. Fleischm. & Rivadavia Ендемік Бразилії	2009		Т	
<i>U. salwinensis</i> Hand.-Mazz. Китай (Північний-захід Юаня, Північний-захід Хізангу (Тібет))	1936			Л
<i>U. sandersonii</i> Oliv. Південна Африка	1865			Л
<i>U. sandwithii</i> P. Taylor Ендемік Бразилії, Гуйяна, Суринам, Венесуела	1967		Т	
<i>U. scandens</i> Benj. Африка, Азія	1847		Т	
<i>U. schultesii</i> Fernandez-Perez Ендемік Південної Америки (Колумбія, Венесуела)	1964		Т	
<i>U. simmonsii</i> Lowrie, Cowie & Conran Ендемік Австралії (північний Квінсленд)	2008		Т	
<i>U. simplex</i> R. Br. Ендемік Західна Австралія	1810		Т	
<i>U. simulans</i> Pilger Тропічні Африка, Америка	1914		Т	
<i>U. singeriana</i> F. Muell. Ендемік Північна, Західна Австралія	1891		Т	
<i>U. smithiana</i> R. Wight Індія	1849	Пр	Т	
<i>U. spinomarginata</i> Suksathan & J. Parn. Таїланд	2010		Т	Л
<i>U. spiralis</i> Sm. Тропічна Африка	1819		Т	
<i>U. spruceana</i> Benth. ex Oliv. Південна Америка (Бразилія, Венесуела)	1860	Пр	Т	

<i>U. stanfieldii</i> P. Taylor Ендемік Центральна, Південна Америки	1963	Пр	Т	
<i>U. steenisii</i> P. Taylor Ендемік о-в Суматра	1986		Т	Л
<i>U. stellaris</i> L. f. Африка, Тропічна Азія, Північна Австралія	1781	Впр		
<i>U. steyermarkii</i> P. Taylor Ендемік Венесуели	1967			Л
<i>U. striata</i> Le Conte ex Torr. Північна Америка	1819	Пр		
<i>U. striatula</i> Sm. Від Тропічної Африки до о-в Нова Гвінея	1819			Е, Л
<i>U. stygia</i> Thor Північна Європа, Північна Америка	1988	Нзр		
<i>U. subramanyamii</i> Janarthanam & Henry Ендемік Індії	1989		Т	
<i>U. subulata</i> L. Нова Шотландія, Аргентина, тропічна Африка, о-в Мадагаскар, Таїланд, Португалія	1753		Т	
<i>U. tenella</i> R. Br. Південна, Південно-Західна Австралія	1810		Т	
<i>U. tenuicaulis</i> Miki Південна Африка, Тропічна Африка, Європа, Азія, Австралія, о-в Нова Зеландія	1935	Пр		
<i>U. tenuissima</i> Tutin, Ендемік Південна Америка	1934		Т	
<i>U. terrae-reginae</i> P. Taylor Австралія	1986		Т	
<i>U. tetraloba</i> P. Taylor Ендемік о-в Нова Гвінея, Сьєрра-Леоне	1963	Р		
<i>U. tortilis</i> Welw. ex Oliv. Тропічна Африка	1865		Т	
<i>U. trichophylla</i> Spruce ex Oliv. Центральна, Південна Америка	1860	Пр	Т	
<i>U. tricolor</i> St. Hil. Ендемік Південна Америка	1833		Т	
<i>U. tridactyla</i> P. Taylor Ендемік Західної Австралії	1986		Т	
<i>U. tridentata</i> Sylven Південна Бразилія, Уругвай, Аргентина	1909		Т	
<i>U. triflora</i> P. Taylor Північна Австралія	1986		Т	
<i>U. triloba</i> Benj. Південна Америка	1847		Т	
<i>U. troupinii</i> P. Taylor Ендемік Африки (Демократична республіка Конго)	1971		Т	
<i>U. tubulata</i> F. Muell. Західна Австралія	1875	Впр		

<i>U. uliginosa</i> Vahl Південно-східна Азія, Океанія, Австралія	1804	П	Т	
<i>U. uniflora</i> R. Br. Північно-східна Австралія, Тасманія	1810		Т	
<i>U. uniflora</i> Ruiz & Pav. Північна, Південна Америка	1797		Т	Е
<i>U. violacea</i> R. Br. Австралія	1810		Т	
<i>U. viscosa</i> Spruce ex Oliv. Центральна, Південна Америка	1860	Пр	Т	
<i>U. vitellina</i> Ridl. Ендемік Малайзії	1923		Т	
<i>U. volubilis</i> R. Br. Ендемік Південно-Західної частини Західної Австралії	1810	Нзр		
<i>U. vulgaris</i> L. (tipus) Азія, Європа	1753	Впр		
<i>U. warburgii</i> Goebel Китай	1891		Т	
<i>U. warmingii</i> Kam. Ендемік Південної Америки (Болівія, Бразилія, Венесуела)	1894	Впр		
<i>U. welwitschii</i> Oliv. Ендемік Тропічної Африки	1865		Т	
<i>U. westonii</i> P. Taylor Ендемік Західна Австралія, Національний парк “Капе ле Гранде”	1986		Т	
<i>U. wightiana</i> P. Taylor Ендемік Індії	1986		Т	

Впр – вільноплаваючі рослини; Вр – водні рослини; Нзр – не закріплені рослини; Нзпр – не закріплені, підводні рослини; Пр – підводні рослини; Р – реофіти; Т – терастральні; Е – епіфіти; Л – літофіти.

Таблиця 2

**Список груп та підгруп
роду *Utricularia* L. залежно від екобіологічних особливостей**

Водні									Терастра льні		Літофітно-епіфітні							
Вільноплаваючі	Водні	Водні, терастральні	Не закріплені	Не закріплені, підводні	Підводні	Підводні, терастральні	Підводні, терастральні, епіфіти	Реофіти	Терастральні	Терастральні, водні	Епіфіти	Епіфіти, терастральні	Епіфіти, терастральні і підводні	Епіфіти “цистернові”	Літофіти	Літофіти і епіфіти	Літофіти, терастральні	Літофіти, епіфіти і терастральні
29	2	2	9	3	6	16	3	8	126	19	6	4	3	1	20	1	9	1
Всього		78							145		45							

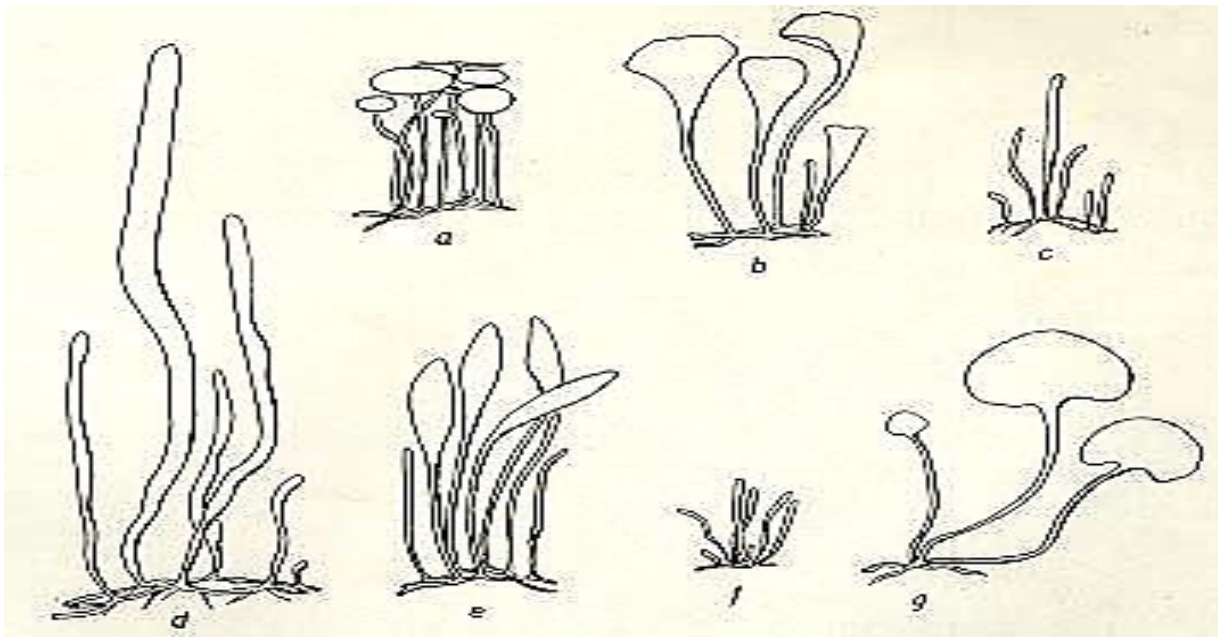
Із загального списку роду *Utricularia* виділено три екобіологічні групи: водні, терастральні, літофітно-епіфітні, які мають 19 підгруп (рис. 1; 2). Водні види нараховують 9 підгруп, терастральні – 2 підгрупи, літофітно-епіфітні – 8 підгруп (табл. 2). До водних відносяться – 78, терастральних – 145, епіфітно-літофітних – 45 видів. Встановлено, що водні рослини складають 33, 9%, терастральні – 63 %, а літофітно-епіфітні – 19, 5% від загальної кількості видів.

Серед них є такі, що можуть знаходитись у двох і навіть у трьох підгрупах одночасно.

Сучасний центр видового різноманіття роду *Utricularia* зосереджений у Південній Америці, де зростає найбільше представників. Ендемічні та реліктові види поширені також в Австралії, Африці, Азії, Індії, Північній Америці та Європі. Раритетні види зосереджені і на островах (рис. 3).

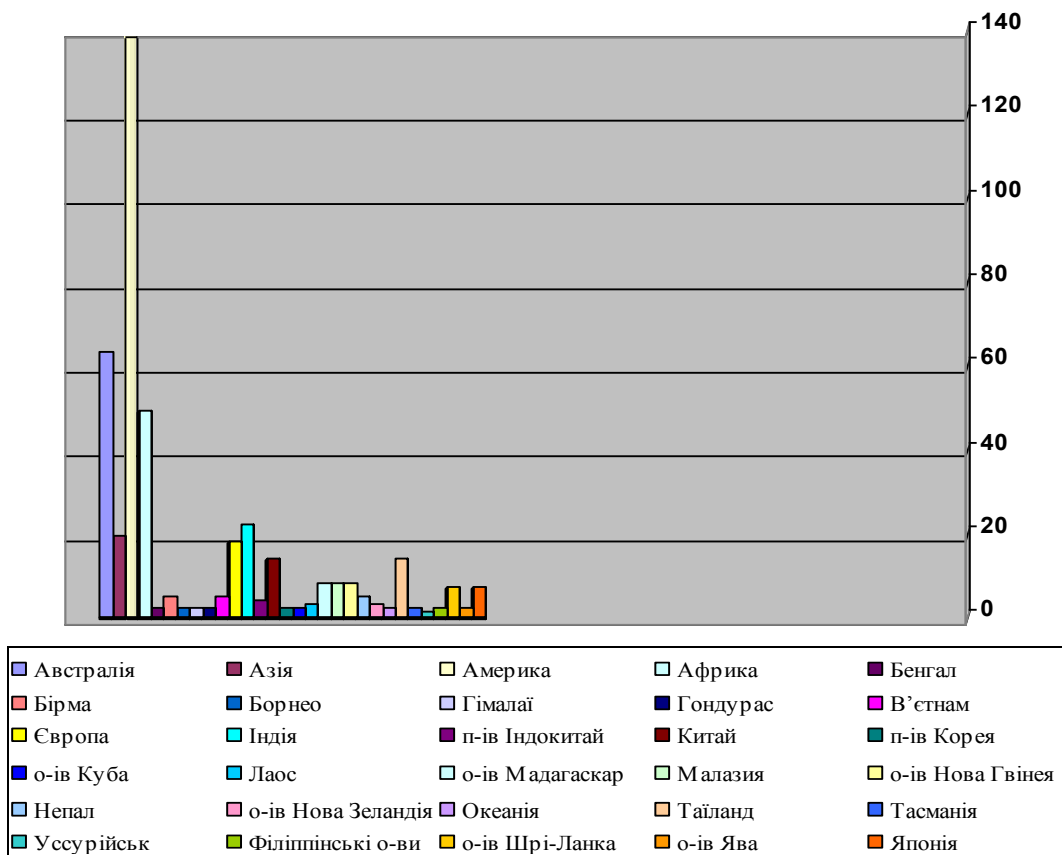

Рис. 1. Загальний вигляд рослин: на прикладі водної *Utricularia vulgaris* L. (A – квітка, B – рослина, C – плоди); терастральної рослини – *U. livida* E. Mey. (D – рослина, E – квітки)

Рис. 2. Ріст та розвиток вегетативних підземних та надземних органів у терастральних видів роду *Utricularia* L.

На прикладі: a – *U. pubescens* Sm.; b – *U. livida* E. Mey.; c – *U. caerulea* L.; d – *U. prehensilis* E. Mey.; e – *U. dichotoma* Labill.; f – *U. subulata* L.; g – *U. Tricolor* St. Hil.

Рис. 3. Кількість видів роду *Utricularia* L. В центрах видового різноманіття

Інтродукція терастральних рослин *Utricularia* роду вимагає створення обводнених мочар і латеральних зон з шаром торфу та мохів. Більшість з них, це рослини оранжереї з тропічним вологим кліматом, які потребують штучних, підвищеної вологості місцин, у вигляді засік та басейнів з глибиною води 10 см взимку, а влітку 30-40 см. Деякі види, в умовах інтродукції, можливо утримувати лише у тераріумах з штучними водоспадами, що підтримуються туманним зрошування (дрібно-дисперсійним поливом), який дозволяє створювати оптимальні умови для ефективного росту та розмноження цієї групи рослин.

За сучасними дослідженнями рід має три підродини та 34 секції, які наводимо нижче [9].

Subgenus *Bivalvaria*

Section *Aranella*

U. blanchetii A. DC., *U. costata* P. Taylor, *U. fimbriata* Kunth, *U. laciniata* A. St.-Hil. & Girard, *U. longeciliata* A. DC., *U. parthenopipes* P. Taylor, *U. purpureocaerulea* A. St.-Hil. & Girard, *U. rostrata* A. Fleischm. & Rivadavia, *U. sandwithii* P. Taylor, *U. simulans* Pilg.

Section *Australes*

U. delicatula Cheeseman, *U. lateriflora* R. Br., *U. simplex* R. Br.

Section *Avesicarioides*

U. rigida Benj., *U. tetraloba* P. Taylor

Section *Benjaminia*

U. nana A. St. Hil. & Girard

Section *Calpidisca*

U. arenaria A. DC., *U. bisquamata* Schrank, *U. firmula* Welw. ex Oliv., *U. livida* E. Mey., *U. microcalyx* (P. Taylor) P. Taylor, *U. odontosepala* Stapf, *U. pentadactyla* P. Taylor, *U. sandersonii* Oliv., *U. troupinii* P. Taylor, *U. welwitschii* Oliv.

Section *Enskide*

U. chrysantha R. Br., *U. fulva* F. Muell.

Section *Lloydia*

U. pubescens Sm.

Section *Minutae*

U. simmonsii Lowrie, Cowie & Conran

Section *Nigrescentes*

U. bracteata R. D. Good, *U. caerulea* L., *U. warburgii* K. I. Goebel

Section *Oligocista*

U. adpressa Salzm. ex A. St.-Hil. & Girard, *U. albocaerulea* Dalzell, *U. andongensis* Welw. ex Hiern, *U. arcuata* Wight, *U. babui* S. R. Yadav, Sardesai & S. P. Gaikwad, *U. bifida* L., *U. bosminifera* Ostenf., *U. cecillii* P. Taylor, *U. chiribiquitensis* A. Fernández, *U. circumvoluta* P. Taylor, *U. delphinioides* Thorel ex Pellegr.,

U. erectiflora A. St.-Hil. & Girard, *U. foveolata* Edgew., *U. graminifolia* Vahl, *U. heterosepala* Benj., *U. involvens* Ridl., *U. jackii* J. Parn., *U. laxa* A. St.-Hil. & Girard, *U. lazulina* P. Taylor, *U. letestui* P. Taylor, *U. lloydii* Merl ex F. E. Lloyd, *U. macrocheilos* (P. Taylor) P. Taylor, *U. malabarica* Janarth. & A. N. Henry, *U. meyeri* Pilg., *U. micropetala* Sm., *U. odorata* Pellegr., *U. pierreii* Pellegr., *U. pobeguinii* Pellegr., *U. polygaloides* Edgew., *U. praeterita* P. Taylor, *U. prehensilis* E. Mey., *U. recta* P. Taylor, *U. reticulata* Sm., *U. scandens* Benj., *U. smithiana* Wight, *U. spiralis* Sm., *U. subramanyamii* Janarth. & A. N. Henry, *U. tortilis* Welw. ex Oliv., *U. uliginosa* Vahl, *U. vitellina* Ridl., *U. wightiana* P. Taylor

Section *Phyllaria*

U. brachiata Oliv., *U. christopheri* P. Taylor, *U. corynephora* P. Taylor, *U. forrestii* P. Taylor, *U. furcellata* Oliv., *U. garrettii* P. Taylor, *U. kumaonensis* Oliv., *U. moniliformis* P. Taylor, *U. multicaulis* Oliv., *U. pulchra* P. Taylor, *U. salwinensis* Hand.-Mazz., *U. steenisii* P. Taylor, *U. striatula* Sm.

Section *Stomoisia*

U. cornuta Michx., *U. juncea* Vahl

Subgenus *Polypompholyx*

Section *Pleiochasia*

U. albiflora R. Br., *U. antennifera* P. Taylor, *U. arnhemica* P. Taylor, *U. beaugleholei* Gassin, *U. benthamii* P. Taylor, *U. capilliflora* F. Muell., *U. cheiranthos* P. Taylor, *U. dichotoma* Labill., *U. dunlopia* P. Taylor, *U. dunstaniae* F. Lloyd, *U. fistulosa* P. Taylor, *U. georgei* P. Taylor, *U. hamiltonii* F. Lloyd, *U. helix* P. Taylor, *U. holtzei* F. Muell., *U. inaequalis* A. DC., *U. kamienskii* F. Muell., *U. kenneallyi* P. Taylor, *U. kimberleyensis* C. A. Gardner, *U. lasiocaulis* F. Muell., *U. leptorhyncha* O. Schwarz, *U. menziesii* R. Br., *U. paulineae* Lowrie, *U. petertaylorii* Lowrie, *U. quinquentata* F. Muell. ex P. Taylor, *U. rhododactylos* P. Taylor, *U. singeriana* F. Muell., *U. terrae-reginae* P. Taylor, *U. tridactyla* P. Taylor, *U. triflora* P. Taylor, *U. tubulata* F. Muell., *U. uniflora* R. Br., *U. violacea* R. Br., *U. volubilis* R. Br.

Section *Polypompholyx*

U. multifida R. Br., *U. tenella* R. Br.

Section *Tridentaria*

U. westonii P. Taylor

Subgenus *Utricularia*

Section *Avesicaria*

U. neottioides A. St. Hil & Girard, *U. oliveriana* Steyerm.

Section *Candollea*

U. podadena P. Taylor

Section *Chelidon*

U. mannii Oliv.

Section *Choristothecae*

U. choristotheca P. Taylor, *U. determannii* P. Taylor

Section *Foliosa*

U. amethystina Salzm. ex St. Hil. & Gir., *U. calycifida* Benj.,
U. hintonii P. Taylor, *U. hispida* Lam., *U. huntii* P. Taylor, *U. longifolia* Gardner,
U. panamensis Steyerm. ex P. Taylor., *U. petersoniae* P. Taylor,
U. praelonga A. St.-Hil. & Girard, *U. schultesii* A. Fernández, *U. tricolor* A. St.-
Hil., *U. tridentata* Sylvén

Section *Kamienskia*

U. mangshanensis G. W. Hu, *U. peranomala* P. Taylor

Section *Lecticula*

U. resupinata Greene ex Bigelow, *U. spruceana* Benth. ex Oliver

Section *Martinia*

U. tenuissima Tutin

Section *Meionula*

U. geoffrayi Pellegr., *U. hirta* Klein ex Link, *U. minutissima* Vahl,
U. ramosissima Wakabayashi

Section *Mirabiles*

U. heterochroma STEYERM., *U. mirabilis* P. TAYLOR

Section *Nelipus*

U. biloba R. Br., *U. leptoplectra* F. Muell., *U. limosa* R. Br.

Section *Oliveria*

U. appendiculata E. A. Bruce

Section *Orchidioides*

U. alpina Jacq., *U. asplundii* P. Taylor, *U. buntingiana* P. Taylor,
U. campbelliana Oliv., *U. cornigera* Studnička, *U. endresii* Rchb.,
U. geminiloba Benj., *U. humboldtii* R. H. Schomb., *U. jamesoniana* Oliv.,
U. nelumbifolia Gardner, *U. nephrophylla* Benj., *U. praetermissa* P. Taylor,
U. quelchii N. E. Br., *U. reniformis* A. St.-Hil., *U. unifolia* Ruiz & Pav.

Section *Setiscapella*

U. flaccida A. DC., *U. nervosa* G. Weber ex Benj., *U. nigrescens* Sylvén,
U. physoceras P. Taylor, *U. pusilla* Vahl, *U. stanfieldii* P. Taylor, *U. subulata* L.,
U. trichophylla Spruce ex Oliver, *U. triloba* Benj.

Section *Sprucea*

U. viscosa Spruce ex Oliv.

Section *Steyermarkia*

U. aureomaculata Steyerm., *U. cochleata* C. P. Bove, *U. steyermarkii* P. Taylor

Section *Stylotheca*

U. guyanensis A. DC.

Section *Utricularia*

U. aurea Lour., *U. australis* R. Br., *U. benjaminiana* Oliv.,
U. biovularioides (Kuhlm.)P. Taylor, *U. bremii* Heer ex K lliker,
U. breviscapa Wright ex Griseb., *U. chiakiana* Komiya & C. Shibata,
U. cymbantha Oliv., *U. dimorphantha* Makino, *U. floridana* Nash, *U. foliosa* L.,
U. geminiscapa Benj., *U. gibba* L., *U. hydrocarpa* Vahl, *U. incisa* (A.
 Rich.) Alain, *U. inflata* Walter, *U. inflexa* Forssk., *U. intermedia* Hayne,
U. macrorhiza LeConte, *U. minor* L., *U. muelleri* Kami nski,
U. naviculata P. Taylor, *U. ochroleuca* R. W. Hartm., *U. olivacea*
 Wright ex Griseb., *U. perversa* P. Taylor, *U. platensis* Speg., *U. poconensis*
 Fromm, *U. punctata* Wall. ex A. DC., *U. radiata* Small, *U. raynalii* P. Taylor.,
U. reflexa Oliv., *U. stellaris* L. f., *U. striata* Le Conte ex Torr., *U. stygia* G. Thor,
U. vulgaris L., *U. warmingii* Kami nski

Section *Vesiculina*

U. cucullata A. St.-Hil. & Girard, *U. myriocista* A. St.-Hil. & Girard,
U. purpurea Walter

Представлені 8 видів колекції Ботанічного саду відносяться до двох підродин (Subgenus *Bivalvaria* та Subgenus *Utricularia*) та 4 секцій:

Section *Calpidisca* – *Utricularia livida* E. Mey.;

Section *Oligocista* – *Utricularia prehensilis* E. Mey.;

Section *Foliosa* – *Utricularia tricolor* A. St.-Hil.;

Section *Utricularia* – *U. australis* R. Br., *U. gibba* L., *U. intermedia* Hayne,
U. minor L., *U. vulgaris* L.

ВИСНОВКИ

Опрацьований загальний список роду *Utricularia* та інтродукованих 8 видів у захищений та відкритий ґрунт Ботанічного саду залежно від екобіологічних особливостей нараховує 233 види, які представлені водними – 78, терастральними – 145, епіфітно-літофітними – 45 видами. Водні рослини складають 33, 9 %, терастральні – 63 %, а літофітно-епіфітні – 19, 5 % від загальної кількості видів. Серед них є такі, що можуть знаходитись у двох і навіть у трьох підгрупах одночасно. Сучасний центр видового різноманіття роду *Utricularia* зосереджений у Південній Америці, де зростає найбільше представників. Інтродуковані види колекції Ботанічного саду відносяться до двох підродин і 4 секцій. Інтродукція роду можлива при створенні оптимальних умов утримання з врахуванням екобіоморфологічних особливостей рослин посезонно.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрієнко Т. Л. Комахоїдні рослини України / Під ред. В. В. Протопопової / Т. Л. Андрієнко. – К. Альтерпрес, 2010. – 80 с.
2. Земскова Е. А. Семейство Пузырчатковые (Lentibulariaceae) / Е. А. Земскова // Жизнь растений. – Т. 5, ч. 2. – М.: Просвещение, 1981. – С. 440–442.

3. Кернер фон Марилаун А. Жизнь растений / А. Марилаун фон Кернер. – С.Пб: Книгоиздательское Товарищество “Просвещение”, 1899, Т. 1. – С. 115.
4. Національна доповідь України про збереження біологічного різноманіття / уклад. В. П. Давидок, Я. І. Мовчан, Г. В. Парчук та ін.; за ред. Я. І. Мовчана, Ю. Р. Шеляг-Сосонко. – К.: Мінекобезпеки України, 1997. 202.
5. А. Л. Флористические области Земли / А. Л. Тахтаджян. – Л., 1978. – 247 с.
6. Brummitt R. K. Vascular plant families and genera / R. K. Brummitt. – London: R.B.G. Kew, 1992. – 732 p.
7. Brummitt R. K. Authors of Plant Names / R. K. Brummitt. – London: R.B.G. Kew, 1992. – 804 p.
8. Goebel W. Insektivores / W. Goebel // Pflanzenbiologische Schilderungen. – II-ter Teil. – Marburg.: N.C. Elwert'sche Verlagsbuchhandlung, 1891. – S. 51–174.
9. Taylor Peter. The genus *Utricularia*: A taxonomic monograph / Peter Taylor // Kew Bulletin Additional Series XIV: London. – 1989. –720 p.
10. Wagner A. Die fleischressenden Pflanzen / A. Wagner // Aus Natur- und Geisteswelt, 344, Leipzig. – 1911. – 128 p.
11. [en.wikipedia.org/wiki/ Utricularia](http://en.wikipedia.org/wiki/Utricularia).

А. Я. Дидух, Т. П. Мазур, Н. Я. Дидух

**ВИДОВОЙ СОСТАВ РОДА *UTRICULARIA* L. И ЕГО
ЭКОБИОМОРФОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ
(СЕМЕЙСТВО LENTIBULARIACEAE RICH.)**

Ключевые слова: *Utricularia*, насекомоядные растения, интродукция, коллекция, биоморфология.

Приведены результаты исследования систематики и биоэкологии рода *Utricularia* L. Рассмотрено географическое распространение, биоморфологические особенности Проанализировано видовой состав рода *Utricularia* из коллекции Ботанического сада им. акад. А. В. Фомина. Установлены оптимальные условия интродукции рода.

A. Ya. Didukh, T. P. Mazur, M. Ya. Didukh

**THE SPECIES COMPOSITION OF *UTRICULARIA* L. GENUS AND ITS
ECOBIOLOGICAL FEATURES
(LENTIBULARIACEAE RICH. FAMILY)**

Key words: *Utricularia*, carnivorous plants, introduction, collection, biomorphology.

The results of research of the systematic and the bioecology of *Utricularia* L. genus have been given. The geographical distribution, the biomorphological peculiarities have been observed. The species composition of *Utricularia* genus from O. V. Fomin Botanical garden collection has been analyzed. Optimal conditions of introduction of the genus are established.